

MUISTIINPANOT (UNICEF yleisesittely ja Lapsen oikeuksien sopimus)

DIA 1) UNICEF lyhyesti

- 1) Ennen varsinaisen esityksen alkua voit kysyä lapsilta logosta aktivoitaksesi heidät/saadaksesi huomion:
"Annan teille pienen tehtävän ennen esityksen alkua. Miettikää aivan hiljaa itseksenne, mitä UNICEFin oma symbolikuva eli logo esittää. Yrittäkää sen perusteella päätellä, missä ja ketä UNICEF avustaa maailmassa?"
- 2) *"Nyt olette miettineet, mitä UNICEFin logo esittää. Siis miten ja missä UNICEF työskentelee mielestäsi?"*
"Ihmisten ja erityisesti äitien ja lasten auttaminen on päätyö. UNICEF toimii koko maailmassa ja siksi kuvaan on piirretty taustalle myös maapallo.
- 3) *"Kaikki, jotka ovat nähneet tämän logon/kuvan joskus, nostakaa käsi ylös?"*

DIA 2) UNICEF lyhyesti jatkuu

- 1) *Tietääkö joku jo tarkemmin, mitä UNICEF tekee – miksi se on olemassa erityisesti lapsia varten?*

Varhaiskasvatus ja alakoulut (1-3lk:t):

Lasten olot ovat eri maissa kovin erilaisia. Tarvitaan UNICEF, jotta kaikkialla maailmassa ymmärrettäisiin, millaiset olot lapsilla tulisi olla. Aikuiset toimivat yhdessä lasten auttamiseksi joka puolella maailmaa UNICEFissa, jotta kaikilla lapsilla olisi hyvä alku elämälle. Lapsen oikeudet tulisi olla kunnossa joka maassa.

UNICEF on YK:n alainen järjestö. *Tietääkö joku, mikä YK on?*

Yhdistyneet Kansakunnat (eli melkein kaikki maailman maat) haluavat yhdessä päättää maailman tulevaisuudesta rauhanomaisin ratkaisuin. UNICEF toimii YK:n alaisuudessa – ja YK on yli 60 vuotta vanha!

2) Lisätietoa esim. 3-6 lk:lle:

UNICEF on YK:n alainen, lapsen oikeuksiin keskittynyt humanitäärinen avustusjärjestö:

Perustettu 1946

Yli 150 kohdemaata

36 kansallista komiteaa

Toiminnan perustana YK:n Lapsen oikeuksien sopimus (LOS)

DIA 3) YK:n Lapsen oikeuksien sopimus (LOS)

UNICEF haluaa edistää erityisesti LASTEN OIKEUKSIA.

1) *"Mitä oikeudet ovat?"*

Ne ovat sellaisia perusasioita, jotka pitää elämässä olla kunnossa, jotta elämä olisi hyvää ja sujuvaa. Asiat, joita tarvitsemme, jotta meidän on hyvä olla. Ihmisellä on oikeus sellaisiin asioihin, jotka ovat välttämättömiä hyvään, terveeseen elämään.

2) Tässä on kuvina esitetty eräitä elämälle tärkeitä perusasioita eli oikeuksia. Ilman näitä ihminen ei voi kasvaa vahvaksi ja terveeksi. *"Arvaatko näitä kuvia katsomalla, mitä oikeuksia/asioita mielestäsi kaikilla ihmisillä tulisi olla, jotta he voisivat elää hyvää elämää?"*

3) Käytössä olevan ajan mukaan kustakin oikeudesta voi keskustella oppilaiden kanssa.

4) Lisätietoa esim. 3-6 lk:lle:

Ihmisoikeuksilla, joita Lapsen oikeudetkin ovat, tarkoitetaan siis jokaiselle ihmiskunnan jäsenelle yhtäläisesti kuuluvia oikeuksia. Ihmisellä on oikeus sellaisiin asioihin, jotka ovat välttämättömiä hyvään elämään. Ne perustuvat siihen arvostukseen, joka kuuluu kaikille ihmisille ihmisyyden edustajina. Ihmisarvo ja –oikeudet kuuluvat jokaiselle meistä ja meidän on kunnioitettava toisten ihmisoikeuksia.

Oikeudet on kerätty Yhdistyneiden Kansakuntien (YK:n) Lapsen oikeuksien sopimuksen 54:stä artiklasta koostuvaan kansainväliseen sopimukseen, jonka on tähän mennessä ratifioinut eli sitovasti hyväksynyt 193 maata. Se on maailman toiseksi laajimmin hyväksytty ihmisoikeussopimus YK:n Geneven sopimuksen (1949) jälkeen! Lapsen oikeuksien sopimus hyväksyttiin YK:n yleiskokouksessa 1989. Se on yleisesti hyväksytty käsitys siitä, mitä oikeuksia kaikilla lapsilla pitäisi olla "ihonväriin, sukupuoleen, kieleen, uskoon, poliittisiin mielipiteisiin, kansallisuuteen, etniseen tai sosiaaliseen alkuperään, varallisuuteen,

vammaisuuteen tai syntyperään” katsomatta (LOS 2. artikla).Lapsen oikeuksien sopimus koskee maailman kaikkia alle 18-vuotiaita. Sen lähtökohta on, että jokaisella lapsella on oikeus elämään ja kehitykseen. Suomi on hyväksynyt Lapsen oikeuksien sopimuksen vuonna 1991.

DIA 4) Lapsen oikeuksien sopimus (LOS)

1) ”Tässä on vielä kuvia, keksitkö lisää lapsen oikeuksia?”

Lapsen oikeuksien sopimuksessa lapselle taataan oikeus nimeen ja kansalaisuuteen. Nämä ovat välttämättömiä asioita, jotta lapsi voisi käyttää yhteiskunnan tarjoamia palveluita – jotta hän olisi virallisesti olemassa. Ilman nimeä ja henkilöllisyyttä lasta ei tunnusteta, eikä hän voi saada terveystalvveluita tai kutsua koulunkäynnin aloittamiseen. Jos lapsen syntymäaika ei tiedetä, hänet voidaan pakottaa liian varhain töihin tai avioliittoon. Normaalisti lapset saavat nimen, henkilöllisyyden ja kansalaisuuden heti syntyessään. Joskus vanhemmat eivät kuitenkaan halua rekisteröidä lasta tai viranomaiset eivät tavoita kaikkia syntyneitä lapsia rekisteröintiä varten vaikkapa suurten etäisyyksien ja huonojen kulkuyhteyksien takia.

”Millaisia vaikeuksia suomalaislapsi joutuisi kohtaamaan, jos hänellä ei olisi henkilötunnusta tai virallista nimeä? Tiedätkö oman henkilötunnuksesi?”

2) Lapsen oikeuksien sopimus antaa lapsille oikeuden oman mielipiteen ilmaisuun. Oikeus omaan mielipiteeseen tarkoittaa vapautta etsiä, levittää ja vastaanottaa kaikenlaista tietoa ja ajatuksia suullisessa, kirjallisessa, painetussa tai missä tahansa muussa muodossa. Lapsen oikeuksien sopimus takaa lapsille myös oikeuden lepoon, harrastuksiin, leikkiin ja virkistykseen.

Keskustelkaa vapaasta mielipiteenilmaisusta. ”Saako Suomessa sanoa ja kirjoittaa mitä haluaa, ja onko joku muu maa, jossa näin ei voi tehdä? Mistä syistä voidaan rajoittaa mielipiteenilmaisuvapautta (LOS 13. artikla)?”

DIA 5) Koulutus

1) ”Palataan vielä koulunkäyntiin. Se on aika tärkeää elämässä. Katso näitä kuvia ja keksi, mitä kaikkea hyötyä koulunkäynnistä voisi olla?” (Voit klikata lopuksi esiin lisää ammatteja, kun lapset ovat keksineet kaikki näkyvät ammatit.)

Ilman koulutusta jäävä lapsi on vaarassa. Hän voi aikuisena joutua elämään köyhyydessä ja sairaudessa. Hän ei välttämättä pysty seuraamaan maailman tapahtumia eikä saamaan kunnollista työtä. Sairastuessaan hän ei osaa hakea asianmukaista hoitoa tai lukea saamansa lääkkeen käyttöohjetta. Hän voi joutua huijatuksi koska ei osaa laskea tai lukea.Koulua käyvä lapsi oppii paljon uusia ja mielenkiintoisia asioita! Tieto lisää mahdollisuuksia vaikuttaa oman elämän asioihin.

Lisäkysymyksiä keskustelun avuksi: ”Mitä hyötyä on eri oppiaineista? Mitä taitoja tarvitaan poliisin, lääkärin, kokin tai talonrakentajan työssä? Mikä on oma toiveammattisi ja mitä taitoja siinä tarvitaan? Mitä asioita et voisi tehdä, jos et osaisi lukea ja laskea? Mikä on lempiaineesi?”

DIA 6) Koulunkäynnin esteitä

1) ”Keksitkö taas kuvien avulla, mitkä asiat saattavat estää koulunkäynnin?”

Koulunkäynnin esteenä on monessa maassa köyhyys. Perheellä ei ole rahaa lähettää lasta kouluun ja maksaa kirjoja, koulumaksuja ja koulupukua, vaan lapsi laitetaan töihin esim. pellolle koska perheen on hankittava ruokaa. Jos lapsi joutuu käymään töissä, hän ei ehdi kouluun. Koulunkäyntiä voidaan edistää puuttamalla lapsityövoiman käyttöön. UNICEF järjestää työssä käyville lapsille mahdollisuuksia käydä myös koulua.

”Millaisia töitä itse olet tehnyt kotona? Mitä eroa on tavallisilla kotiaskareilla ja koulunkäynnin estävällä lapsityöllä?”

2) Muita kouluun menon esteitä ovat liian pitkä koulumatka, kalliit koulutarvikkeet, huonot ja turvattomat tiet, opettajien puuttuminen ja se, ettei koulussa ole omia vessoja tytöille ja pojille. Koulussa tulee myös nälkä, sillä kouluruokailua ei ole ja kotiin on pitkä matka. Kaikissa kouluissa ei ole myöskään vesihanaa, josta saisi puhdasta vettä.

Lisätietoa esim. 3.-6.lk:lle

Lapsityövoima on iso ongelma erityisesti Aasiassa, jossa on 60% maailman lapsityöläisistä. Yhteensä maailmassa on noin 250 miljoonaa lapsityöläistä. Heistä yli puolet kuitenkin ehtii työn ohessa käydä myös koulua. Tytöt jäävät poikia useammin ilman koulutusta. Tyttöjen koulunkäynnin esteitä ovat naisia väheksyvät asenteet ja perinteet, työnteko, pikkusiskojen hoitaminen ja aikainen avioliitto. Omia lapsia saadaan jo teini-ikässä. On aivan tavallista, että vaikkapa Nepalissa 15-vuotias tyttö menee naimisiin.

DIA 7 UNICEF auttaa: esimerkkinä nepalilaistyttö Rupan tarina

(Tekstit voi klikkailla esiin tarinan lopussa keskustelun yhteydessä tai lukemalla tarina sopivissa jaksoissa ja pitämällä pienen tauon jakson jälkeen, jossa klikkaa tekstin esiin.)

1) UNICEF tietää, että kaikilla lapsilla on oikeus käydä koulua. Siksi UNICEF järjestää koulunkäyntimahdollisuuksia myös niille lapsille, jotka eivät ole ennen päässeet kouluun. *"Nyt kerron Nepalista, kuuntele tarkkaan, sillä lopuksi esitän nepalilaisesta koulunkäynnistä kysymyksiä".*

Nepaliin on perustettu aamukouluja. Niissä opiskellaan yhdeksän kuukautta, pari tuntia joka aamu, ennen kuin päivän askareet kotona alkavat. Aamukoulu on tarkoitettu erityisesti sellaisille tytöille, joita vanhemmat eivät ole koskaan laittaneet kouluun ja jotka joutuvat tekemään raskaita kotitöitä koko päivän. Aamukouluissa tytöt oppivat lukemaan, kirjoittamaan, laskemaan ja saavat tietoa terveydestä ja hygieniasta. Koulun jälkeen on vielä aikaa päivän töille, sillä koko perheen panosta tarvitaan ruuan ja toimeentulon hankkimiseen. Aamukoulu on ilmaista ja se on lähellä kotia. Koulupukuakaan ei vaadita. Tyttöillä on tämän jälkeen mahdollisuus jatkaa tavallisessa koulussa. Himalajan rinteellä, huimaavien maisemien ympäröivässä kylässä asuu kymmenvuotias Rupa-tyttö. Rupa ei ollut vielä vähän aikaa sitten ikinä ollut koulussa. Rupa halusi kouluun, mutta ongelma syrjäisessä kylässä on pitkä koulumatka. Rupan matka lähimpään tavalliseen kouluun pitkin kapeita, kuraisia ja liukkaita kinttupolkuja kestäisi monta tuntia. UNICEFin työntekijät auttoivat keksimään ratkaisun ja saivat vanhemmat ja koko kylän vakuuttuneiksi koulunkäynnin hyödyllisyydestä. Ratkaisu Rupan koulunkäyntiongelmaan löytyi UNICEFin aamukoulusta, jota sanotaan nepalin kielellä Bal Shikshaksi. Sellainen perustettiin Rupan kotikylään. Perheen kaikki lapset ovat nyt yhdeksän kuukautta kestäväällä kurssilla, jossa he oppivat lukemaan, kirjoittamaan ja vähän laskemaan. Ryhmä kokoontuu erään navetan vintillä pari tuntia joka aamu. Opettajana on tyttö, joka on itse käynyt viisi luokkaa koulua. Kyläläiset maksavat yhdessä opettajan palkan.

Koulun tarkoitus on katkaista sukupolvia kestänyt köyhyyden kierre tarjoamalla kaikille lapsille mahdollisuus osallistua perusopetukseen kotipaikasta riippumatta. Keinoja, joilla saadaan lisää lapsia kouluun kehitysmaissa ovat mm. ilmainen peruskoulutus kaikille, lisää käytännön elämään liittyviä oppiaineita, koulujen rakentaminen lähemmäksi kotia, lapsiystävällistä opetusta, lisää opettajia (myös naisopettajia), siistit käymälät erikseen tytöille ja pojille, kannustusta!

"Miten nepalilaisen tytön tai pojan koulupäivä eroaa sinun koulupäivästäsi?" Keskustelua ja teemoihin palaamista, mikäli aikaa on.

DIA 8 Kaikilla lapsilla samat oikeudet

1) Lapsen oikeuksien sopimus (LOS) on pohja Unicefin työlle kehitysmaiden lasten elämän parantamiseksi. UNICEF tekee työtä lasten hyväksi yli 150 maassa. Niistä on 46 Saharan eteläpuolisessa Afrikassa, 35 Latinalaisessa Amerikassa ja Karibiassa, 33 Aasiassa, 20 Lähi-idässä ja Pohjois-Afrikassa sekä 22 Keski- ja Itä-Euroopassa ja entisen Neuvostoliiton maissa. Varat UNICEFin ohjelmiin tulevat vapaaehtoisina lahjoituksina eri maiden hallituksilta (2/3) ja yksityisiltä ihmisiltä (1/3). Suomen UNICEF kerää varoja erilaisten kampanjoiden ja tempausten avulla ja levittää tietoa maailman lasten asioista. UNICEF kutsuu sinut mukaan työhön lasten oikeuksien puolesta. Koulusi voi esimerkiksi järjestää UNICEF-kävelyn tai muun tapahtuman. ***"UNICEF haluaa saada jokaisen aikuisen ja lapsen rakentamaan kanssaan maailman, jossa lapsen oikeus turvalliseen ja arvokkaaseen elämään toteutuu."***

DIA 9 Miten voit vaikuttaa Lapsen oikeuksien toteutumiseen UNICEFin kautta?

(Tämän dia:n näyttämässä kannattaa miettiä kohdeyleisön ikää).

Käy läpi lyhyesti netissä olevat toimintatavat esim. nettisivuilla voi seurata uutisia, sieltä saa lisätietoa kilpailuista ja koulussa järjestettävistä UNICEF-kävelyistä, joilla autetaan maailman lapsia. Mieti, *miten sinä voit olla mukana ja vaikuttaa omalla toiminnallasi!* Lisätietoa: www.unicef.fi (suomeksi) ja www.unicef.org (englanniksi).